

Plusko

BUĎ SOUČÁSTÍ
SLOVÁCKÉHO
DIVADLA!

Metodický list k inscenaci Tramvaj do stanice Touha

Milí pedagogové,

tyto metodické a pracovní listy pro vás Slovácké divadlo vytvořilo ve snaze nabídnout pomocnou ruku při reflexi inscenace s vašimi žáky/studenty.

Metodické listy jsou ukázkou toho, jakým způsobem lze s žáky/studenty o divadle diskutovat, jak pracovat se zážitkem, který si odnesli, a jak témata, v inscenacích obsažená, využít ve výuce.

Cílem této lektorské činnosti je podpořit žáky/studenty v přemýšlení nejen o konkrétní inscenaci, ale i o divadle jako takovém. Jde o rozvoj jejich fantazie, komunikace, kreativity a také o podporu divácké gramotnosti. Vyšším cílem je potom vedení žáků/studentů k návštěvám divadla a dalších kulturních institucí, které přispívají k jejich všeobecnému přehledu, duševnímu rozvoji a rozvoji sociální inteligence.

Metodické listy obsahují aktivity, které můžete ve výuce použít před nebo po představení. Aktivity jsou skládány v logické návaznosti a jsou voleny tak, aby se daly uskutečnit v klasické třídě. Pracovní list je pak určen přímo do rukou žáků/studentů.

Pokud byste potřebovali poradit, jak s metodickými a pracovními listy pracovat, neváhejte se obrátit na naši lektorku Terezií Gajdošovou: cermakova@slovackedivadlo.cz.

Tento metodický list je určený k vyplnění PO zhlédnutí inscenace. Obsahuje informace o historickém kontextu, o autorovi, o tvůrcích, dále pak praktická cvičení pro studenty, ale také tipy k diskuzi. Vzhledem k tématům, která jsou v inscenaci obsažena – hledání smyslu života, rodina, láska, osamělost, trauma, násilí, genderové stereotypy – doporučujeme materiál využít v předmětech občanská výchova, základy společenských věd, český jazyk a literatura.

Jednotlivé aktivity na sebe navazují, ve výsledku je však na pedagogovi, kterou využije a kterou ne.

Časová dotace určená pro vyplnění, ale i diskuzi PO představení – 45 minut.

O inscenaci

(zdroj: web Slováckého divadla)

Slavné psychologické drama o střetu touhy a ztráty, ale také stěžejní dílo moderní americké dramatiky poloviny 20. století, které přineslo Tennessee Williamsovi mimo jiné Pulitzerovu cenu (1948), a filmové zpracování tohoto dramatu navíc také čtyři Oscary z dvanácti nominací (1952), vypráví příběh dvou sester. Křehká a osamělá Blanche přijíždí do rodiny své provdané sestry Stelly, aby zde našla bezpečí a novou budoucnost. Zatímco Blanche splétá z neustálých tužeb iluzivní přítomnost, čeká ji tvrdý střet s realitou v podobě sestřina drsného a živočišného manžela Stanleyho, jenž tvrdě odmítá romantizující pohledy na život. Kromě hmotných statků se soustředí především na demytizování její tajemné minulosti, která trýznivě a nekompromisně vpadne do života všech zúčastněných naplno právě v okamžiku, kdy Blanche začíná nadějnou budoucnost s nesmělým starým mládencem Mitchem. Ve zraněné duši Blanche se i přes její pečlivou snahu o zachování zdání vlastního sebeobrazu najednou všechny časy ohlušujícím způsobem spojí...

Brilantní psychologicko-existenciální drama o střetu iluzí a reality, o potřebě lásky, ale i o schopnosti balancovat životní výzvy a ztráty, v němž Williams mistrně propracoval charaktery až do těch nejhlubších zákoutí lidské duše, uvedeme po dlouhých čtyřiceti letech ve Slováckém divadle teprve podruhé, a to v režijním nastudování Anny Davidové.

O autorovi

(zdroj: program k inscenaci Tramvaj do stanice Touha)

Tomas Lainer Williams alias Tennessee Williams (* 26. 3. 1911, † 25. 2. 1983)

Tennessee Williams se narodil ve městě Columbus ve státě Mississippi (USA), kde byl jeho dědeček duchovním episkopální církve. Později se kvůli práci otce přestěhoval s rodinou do St. Louis v Missouri. V době hospodářské krize nastoupil Williams na vysokou školu, kterou ale nedokončil. Další dva roky pracoval na kancelářské pozici v obuvnické firmě a po večerech se věnoval psaní. V roce 1938 absolvoval studium na Iowské univerzitě a vedle toho vykonával celou řadu nejrůznějších povolání.

Jemná směs autobiografie a fikce se vyskytuje snad v každém jeho dramatu i próze. Promítá se zde například vyrůstání s otcem, který byl alkoholik a despota, také to, že jako malý onemocněl záškrtem, kvůli kterému na čas ochrnl a byl upoután na lůžko, což následně zapříčinilo zvýšeně ochrannou péči jeho matky, nebo jeho vztah se sestrou Rose, která si neuroticky budovala vlastní svět a jejíž postupně zhoršující se duševní zdraví vyústilo v provedení prefrontální lobotomie mozku a doživotní umístění v ústavní péči, kterou Williams později sám dotoval. Těživá byla i rodinná situace, kdy se rodina kvůli otcovu zaměstnání během deseti let šestnáctkrát stěhovala.

Jeho tvorba čítá více než 80 divadelních her včetně aktovek, osm sbírek povídek, tři romány, dvě sbírky básní a filmové scénáře. Za svou hru BITVA ANDĚLŮ (známou spíše pod pozdější verzí Sestup Orfeův) obdržel v roce 1940 Rockefellerovo stipendium a hned dvakrát získal Pulitzerovu cenu – v roce 1948 za hru TRAMVAJ DO STANICE TOUHA a v roce 1955 za drama KOČKA NA ROZPÁLENÉ PLECHOVÉ STŘEŠE. K jeho dalším divadelním hrám patří: LÉTO A DÝM, TETOVANÁ RŮŽE, KRÁLOVSKÁ CESTA, SKLENĚNÝ ZVĚŘINEC, NÁHLE LOŇSKÉHO LÉTA, NOC S LEGUÁNEM, SLADKÉ PTÁČE MLÁDÍ a HRA O DVOU POSTAVÁCH. Mezi známé filmové scénáře patří scénář k filmu BABY DOLL.

Dědicem pozůstalosti Tennesseeho Williamse a držitelem autorských práv ke všem jeho hrám je The University of the South (Univerzita Jihu) – významná americká vysoká škola svobodných umění a episkopální seminář.

Tvůrčí tým

PŘEKLAD _____ ESTER ŽANTOVSKÁ

VÝPRAVA _____ EVA ZEŽULA

HUDBA _____ IVAN ACHER

POHYBOVÁ SPOLUPRÁCE _____ LINDA CARIDAD FERNANDEZ SAEZ

DRAMATURGIE _____ IVA ŠULAJOVÁ

REŽIE _____ ANNA DAVIDOVÁ

Náměty k diskuzi + pracovní list (s řešením)

- 1 Jaká jsou tři přídavná jména, která tě první napadnou, když si vzpomeneš na inscenaci *Tramvaj do stanice Touha*?
- 2 Kdybys měl/a v jedné větě říct, jaký máš z inscenace pocit, jak by věta zněla?
- 3 Může se ti hodit I.: Williams **POPRVÉ**

Tomas Lainer Williams alias Tennessee Williams
(* 26. 3. 1911, † 25. 2. 1983)

Život a dílo:

- Narodil se ve městě Columbus ve státě Mississippi (USA). Později se kvůli práci otce přestěhoval s rodinou do St. Louis v Missouri. V době hospodářské krize nastoupil na vysokou školu, kterou nedokončil. Další dva roky pracoval na kancelářské pozici v obuvnické firmě a po večerech se věnoval psaní.
- V roce 1938 absolvoval studium na Iowské univerzitě a vedle toho vykonával celou řadu nejrůznějších povolání.
- Jeho tvorba čítá více než 80 divadelních her včetně aktovek, osm sbírek povídek, tři romány, dvě sbírky básní a filmové scénáře.

- Za svou hru BITVA ANDĚLŮ (známou spíše pod pozdější verzí Sestup Orfeův) obdržel v roce 1940 Rockefellerovo stipendium a hned dvakrát získal Pulitzerovu cenu – v roce 1948 za hru TRAMVAJ DO STANICE TOUHA a v roce 1955 za drama KOČKA NA ROZPÁLENÉ PLECHOVÉ STŘEŠE. K jeho dalším divadelním hrám patří: LÉTO A DÝM, TETOVANÁ RŮŽE, KRÁLOVSKÁ CESTA, SKLENĚNÝ ZVĚŘINEC a další. Mezi známé filmové scénáře patří scénář k filmu BABY DOLL.

4 V pár větách, prosím, popiš příběh, který jsi viděl/a.

5 Jaká jsou podle tebe hlavní témata hry Tramvaj do stanice Touha?

- **touha po životě, hledání smyslu života, hledání sebe sama**
- **násilí, nepochopení, rodina, láska**
- **osamělost, nesnášenlivost, hrubost, trauma, násilí, domácí násilí**
- **láska, smyslnost, opravdový něžný cit**
- **život versus smrt/ztráty, chtíč versus láska**
- **jinakost – křehkost, citlivost, odlišná sexuální orientace**
- **genderové stereotypy**
- **Neurotičnost, psychická nerovnováha, vytváření fiktivních světů jako útěku před tím reálným – reálný svět je tolik bolestivý, že je nutné vytvářet jiný.**
- **Pocit viny – příčina Blanchina šílenství je dávná smrt jejího mladého manžela a to, že si dává za vinu jeho sebevraždu; jelikož ho přistihla s mužem a řekla mu, že se jí hnusí.**

6 Která scéna pro tebe byla nejsilnější a proč? Můžeš jich vypsát i víc.

7 Jak ovlivnila tvůj divadelní zážitek hudba Ivana Achera? Co by se pro tebe změnilo, kdyby inscenací nezněla?

- 8** Původní hra Tramvaj do stanice Touha se odehrává v jižanském prostředí, v dělnické čtvrti a předepsaná výprava (scénografie) je realistická. Další okolnost je ubíjející horko. Scénografické pojetí inscenace ve Slováckém divadle je značně aktualizované, ale tyto hlavní okolnosti v něm můžeš sledovat také.

Jaké scénografické prostředky podle tebe měly symbolizovat tyto hlavní okolnosti, ve kterých se děj hry odehrává? Zaměř se jednak na scénu, ale i na kostýmy.

- ⇒ horko: **větráky**
- ⇒ stěhování/neukotvenost postav: **kontejnery, pracovní oděvy**
- ⇒ nevzhledné bydlení: **kontejnery**
- ⇒ vyprahlost vztahů: **pískově žlutá podlaha před „bytem“**
- ⇒ život v klamu: **okázalé kostýmy Blanche. Tím, jak se obléká, o sobě vzbuzuje úplně jiný dojem, než je pravda.**

9 Může se ti hodit II.: Definice žánru

PSYCHOLOGICKÉ DRAMA: Žánr, který se zaměřuje hlavně na vnitřní život postav – jejich myšlenky, pocity, emoce, vnitřní konflikty, strachy, touhy a vztahy. Nejde zde tolik o velké akce nebo napínavý děj, ale o to, co se odehrává „uvnitř lidí“ – jak se cítí, proč jednají určitým způsobem a co prožívají ve svém nitru.

Když vezmeš v úvahu definici a hlavní znaky psychologického dramatu, v čem konkrétně podle tebe Tramvaj do stanice Touha tento žánr naplňuje?

- ⇒ **Zaměřuje se na vnitřní svět postav, zejména na psychiku hlavní postavy Blanche, která bojuje s traumatem, lží, osamělostí a postupnou ztrátou kontaktu s realitou.**
- ⇒ **Hlavní konflikty jsou vnitřní a vztahové – napětí mezi postavami není založené na vnější akci, ale na osobních hodnotách, pravdě vs. iluzi a emocionálních ranách.**
- ⇒ **Emoce jsou hlavní hnací silou děje – scény jsou dynamické díky emoční intenzitě, dialogům a vnitřnímu napětí.**
- ⇒ **Postavy jsou psychologicky komplexní, nejsou černobílé. Každá má svou minulost, motivace, slabosti i vinu.**
- ⇒ **Hra zkoumá hlubší témata, jako jsou duševní zdraví, manipulace, sexuální napětí, identita, moc ve vztazích nebo role ženy ve společnosti.**
- ⇒ **Postupný psychický rozpad – sledujeme, jak Blanche pomalu ztrácí stabilitu a kontakt s realitou. Děj vrcholí psychickým zhroutilím, což je typický prvek psychologického dramatu.**

10 Může se ti hodit III.: Williams PODRUHÉ – Tennesseeho hrdinové

- Hlavním předpokladem a výchozím bodem děl se pro autora stala potřeba porozumění, něžnosti a statečnosti mezi lidmi chycenými do pastí okolností.
- Základním Williamsovým archetypem (modelem/předobrazem), jehož verze představují všichni hlavní hrdinové, je běženec neboli štvanec, člověk, jenž nemůže, a mnohdy ani nechce, zakotvit v současném chaotickém světě, není schopen rozlišovat realitu od snů a vytvářením iluzivního sebeobrazu se zoufale snaží uniknout vlastní nedokonalosti a pocitu osamění.
- „Ve svém díle mám pouze jedno hlavní téma, kterým je destruktivní síla společnosti na citlivého, nekonformního jedince.“

11 Vzpomeň si nyní, jaké příbuzenské a mezilidské vztahy mezi sebou mají čtyři hlavní postavy.

Blanche

Stanley

Stella

Mitch

- Blanche + Stella: **sestry**

Mají se rády, ale zároveň ví o svých běsech, stojí za sebou. Znájí svoje slabosti, ale milují se. Jejich vztah je toxický.

- Stella + Stanley: **manželé**

Jejich manželství je toxické, milují se, ale Stanley je neurotický a Stella to musí snášet.

- Blanche + Stanley: **švagr/švagrová**

Stanley ji nesnáší, nechce ji u nich doma, štvle ho, že Blanche lže. Blanche nevládá jeho hrubost, kterou projevuje nejen vůči ní, ale i vůči Stelle. Mezi nimi je nenávisť, ale i jakási zvrácená přitažlivost.

- Stanley + Mitch: **přátelé, kolegové**

- Mitch + Blanche: **snaží se tvořit pár**

Mitchovi se Blanche líbí a snaží se o ni, jestli ona ho měla opravdu ráda, těžko říct. Blanche si sama šlape po štěstí. Pokaží všechno hezké, neumí žít to hezké, umí jenom přežívat tím, že dává na odiv svůj třpyt a manipuluje s muži. Mitch jí nedokáže odpustit to, co se na ní dozvěděl od Stanleyho.

U všech postav je důležité říct, že jejich vztahy jsou jako zrcadlo. Nikdy není jednoznačný viník a oběť.

- 12 „Ve svém díle mám pouze jedno hlavní téma, kterým je destruktivní síla společnosti na citlivého, nekonformního jedince.“ (T. Williams)

Williams ve svém výroku mluví o tlaku společnosti na citlivého jedince. Jak se podle tebe tento tlak projevuje u čtyř hlavních postav a jak ovlivňuje jejich životy?

➤ Blanche:

➤ Stella:

➤ Stanley:

➤ Mitch:

- 13 Se kterou z postav ses nejvíc ztotožnil/a a proč?

- 14 Pro kterou z postav naopak nenacházíš žádné zastání a proč?

- 15 Pro kterou/které z postav nacházíš pochopení a proč?

- 16 Které z postav ti bylo nejvíc líto a proč?

- 17 Jaký charakterový znak se u Blanche projevila ve scéně s mladým chlapcem?

➤ **Divák zde může pochopit, proč ji vyhodili ze školy. Má ráda děti, mladé chlapce, víc než je zdravo.**

18 Co pro tebe představovala skupina mužů, kteří chodili ke Stanleyemu hrát poker?

- Ukázka nepracované, nezdravé maskulinity – jejich hrubost je v kontrastu s jemným světem Blanche. Tyto postavy jsou nezbytné k posunu děje, zvukově dynamizují inscenaci.

19 Může se ti hodit IV.: Williams POTŘETÍ – „Žil za hranicemi zoufalství, a přesto žil.“

- Jemná směs autobiografie a fikce se vyskytuje snad v každém jeho dramatu i próze.
- Jako malý onemocněl záškrtem, kvůli kterému na čas ochrnuł a byl upoután na lůžko, což následně zapříčinilo zvýšeně ochrannářskou péči jeho matky.
- Vyrůstal s otcem, který byl alkoholik a despota, jenž v dospívání zženštlého a citlivého Toma tituloval „slečna Nancy“.
- Měl sestru Rose, která si neuroticky budovala vlastní svět a jejíž postupně zhoršující se duševní zdraví vyústilo v provedení lobotomie mozku a doživotní umístění v ústavní péči, kterou Williams později sám dotoval.
- Těživá byla i rodinná situace, kdy se rodina kvůli otcovu zaměstnání během deseti let šestnáctkrát stěhovala. Přestěhovali se z rodinného sídla do malého zatuchlého bytu v St. Louis.
- Alkoholismus, závislosti, deprese, zmařená touha, osamělost a šílenství byly součástí jeho světa.
- Měl sklon lhát a uvádět lidi v omyl ohledně svého věku.
- Byl homosexuál žijící v době, která byla k homosexuálům velmi nepřátelská.
- Podle svých vlastních slov Williams mnohdy, stejně jako jeho dramatičtí hrdinové, „žil za hranicemi zoufalství, a přesto žil“.

20 Po krátkém seznámení s rodinným zázemím Tennessee Williamse se nyní zkus zamyslet, zda v sobě tyto postavy nenesou odraz někoho z jeho rodiny (včetně Williamse samotného). Pokud ano, jaké podobné charakterové rysy v nich vidíš?

- Blanche: Tennessee Williams, jeho sestra Rose. Williamsův citát mluví za vše: „Já jsem Blanche Dubois.“
- Stanley: otec alkoholik a neurotik
- Stella:

- 21 Kdybys mohl/a něco vzkázat Stelle, co by to bylo?
- 22 Jaký trest by si podle tebe zasloužil Stanley za svoje chování?
- 23 Co bys do života popřál/a Mitchovi?
- 24 Co bys Blanche poradil/a, aby mohla žít spokojenější život?
- 25 Představ si, že by Blanche žila dnes, myslíš, že by jí dnešní svět (dnešní společnost) umožnil lépe zvládat její běsy? Myslíš, že by byl tolerantnější?
- ⇒ **Prostor pro diskuzi: Jsme jako společnost láskyplnější a citlivější? Nebo stále preferujeme tvrdost a sílu k přežití jako v živočišné říši, zatímco jemnost a citlivost považujeme za slabost?**
- 26 V čem ti hra připadá stále aktuální?

Další zpracování Tramvaje do stanice Touha

⇒ Film:

Tramvaj do stanice Touha (1951, USA, režie: Elia Kazan)

Tramvaj do stanice Touha (1995, USA, režie: Glenn Jordan)

⇒ Divadlo (aktuálně v ČR):

Tramvaj do stanice Touha (Činoherní klub, režie: Ladislav Smoček)

Tramvaj do stanice Touha (Balet Národního divadla, Stavovské divadlo, režie a choreografie: John Neumeier)

Tramvaj do stanice Touha (Dekkadancers, Játka 78, režie a choreografie: Arthur Pita)